

- 13.Бородіца С. Творчість Уласа Самчука в оцінці Василя Сімовича. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство* / за ред. д.ф.н., проф. М. П. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. Вип. 52. С. 3-12.
- 14.Література рідного краю. 5-11 класи: Хрестоматія. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 600 с.
- 15.Самчук У. На білому коні. На коні вороному: Спомини і враження: у двох частинах. Остог – Луцьк: Вид-во НаУОА, ПВД «Твердиня», 2007. 424 с.
- 16.Самчук У. Марія: повість. 2-ге вид. Київ: Знання, 2013. 176 с.
- 17.Ткачук М. Українська література ХХ століття: монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.

Вишневська Галина,
кандидат філологічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
Біла Ілона,
студентка групи СОПМУ-43,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ

УЛАСА САМЧУКА: ДІАЛОГ КУЛЬТУР ТА ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ

У запропонованій роботі досліджено багатогранну постать Уласа Самчука (1905-1987) – видатного українського письменника, журналіста, публіциста, редактора, лауреата Української Могиянсько-Мазепинської Академії Наук, члена уряду УНР у вигнанні, члена ОУП «Слово», очільника МУРу, засновника і редактора газети «Волинь», яка виходила у Рівному у часи німецької окупації, плекаючи українські інтереси.

Мета студії – дослідження польсько-українських мотивів у творчості видатного письменника, вплив історичних подій та культурних взаємин двох

народів на формування світогляду та літературного стилю письменника. Окреслена мета передбачає виконання **завдань**:

1. Дослідити вплив польсько-українських відносин на формування творчої спадщини Уласа Самчука.
2. Проаналізувати позицію письменника та відображення соціально-культурних реалій у творах, зокрема у романі «Волинь».
3. Охарактеризувати роль Уласа Самчука як представника європейської української культури.

Актуальність дослідження обумовлена сучасними викликами культурного діалогу між народами, зокрема українським і польським. Вивчення спадщини Уласа Самчука, яка розкриває історичні та культурні аспекти співіснування двох народів, є важливим для розуміння шляхів подолання міжетнічних конфліктів та побудови майбутнього на основі взаємоповаги й толерантності.

Творчість письменника розглядали викладачі ТНПУ ім. В. Гнатюка: І. Бабій «Типологія та функції односкладних речень у романі «Марія» Уласа Самчука», С. Бородіца «Творчість Уласа Самчука в оцінці Василя Сімовича», Г. Вишневська «Концепт «голод» у творчості Уласа Самчука», З. Лановик, М. Лановик «Улас Самчук – Літописець і міфотворець», Е. Палихата «Релігійні мотиви в романі Уласа Самчука «Волинь» [1].

Улас Олексійович Самчук – народився в селі Дермань на Волині. «Регіон був частиною імперії, а після Першої світової війни і до 1939 року належав Польській Республіці. Волинь була територією зі змішаним населенням, де перепліталися українські та польські культурні традиції. У такому середовищі формувався світогляд молодого письменника. Підростав в заможній селянській родині Олексія Антоновича й Настасії Улянівни Самчуків, один з найвизначніших українських письменників ХХ століття» [4]. Зарубіжні дослідники називали його «українським Гомером», вказуючи, що він відкрив світові досі невідому Україну. «Автор шістнадцяти романів, серед яких трилогія «Волинь», «Гори говорять», «Марія», збірки оповідань «Месники»,

«Віднайдений рай», низки повістей, оповідань і статей. Він одним з перших розповів світові про трагедію Голодомору 1932-1933 років. У 80-х роках йшли розмови про висунення Уласа Самчука на Нобелівську премію за «Волинь», але, на жаль, до кінця справа не була доведена» [4].

Слід відзначити, що його життєвий шлях тісно пов'язаний із Польщею, що значно вплинуло на його світогляд та творчі пошуки. Польські мотиви прослідковують у багатьох творах письменника, що засвідчує його культурний та історичний зв'язок з цією країною.

Улас Самчук багато писав про непрості стосунки українців і поляків на Волині. У своєму найвідомішому романі він детально змальовує українсько-польські відносини та життя в прикордонному регіоні Є. Маланюк називає твір «кремезною селянською епопеєю», а сам автор – «романом-хронікою». Письменник прагнув показати як конфлікти, так і можливості для порозуміння між двома народами. Вважав, що культурний діалог та історичне порозуміння необхідні для майбутнього співіснування.

У третій частині трилогії «Волинь» під назвою «Батько і син» Улас Самчук продовжує досліджувати життя українського села та взаємини між поколіннями. Ось одна з цитат, яка відображає глибокі роздуми автора про долю рідної землі та її людей: «Минулось. Натомість встала легенда, якої ще не було. Предки вийшли з могил і на тачанках прийшли степами. Вони боролись і побороли, вони шукали і знайшли. Хай будуть благословенні дні, коли сонце світило їм. Хай пам'ять про них во віки царствую. Он їх сліди і по них ідуть, все йдуть, все нові, все спрагнені перемоги. І коли ті, що йдуть у землі свої переможені, стануть до сходу і до заходу – на всі сторони великого світу, вони засвідчать: землі ці куплені за піт і кров поколінь. Во віки хай живуть на них вільні люди. Чуйте глухі і бачте сліпі! Ми кажемо це вам усім – навіть тим, що ненавидять, і тим, що не вірять» [1]. Цитата підкреслює зв'язок між минулим і майбутнім, наголошуючи на важливості пам'яті про предків та їхні здобутки для наступних поколінь.

Європейськість Самчука визначила принципове неприйняття ним «руського міра», виявом якого він вважав також більшовизм і радянську владу. Письменник стверджував, що російська культура й політика російських правителів є антиєвропейськими. У «Волині» також зображено польських чиновників як представників влади, що нехтують потребами українського селянства. Часто показано зверхнє ставлення до українців як до меншовартісної нації.

Образ польських землевласників-шляхтичів передає атмосферу соціального гніту та нерівності. В одному з епізодів роману описується, як польські чиновники, розмовляючи між собою, що знаменувало їхню віддаленість від українського народу: «Усе то було сказано, звичайно, по-російськи, «по-панськи». Панок інакше говорити не може, але дядьки до такого, звісно, давно звикли. Де ж є такі пани, щоб говорили по-людськи» [2]. Бачимо демонстрацію бар'єру між владою та народом.

Творчість Уласа Самчука займає важливе місце в українській літературі ХХ століття завдяки його здатності глибоко та об'єктивно відобразити історичні, культурні та соціальні аспекти життя українців у складний період становлення національної ідентичності. Письменник майстерно висвітлив польсько-українські відносини, що були не лише частиною його життєвого досвіду, а й важливим аспектом історії українського народу. Його роман «Волинь» став своєрідним літописом життя прикордонного регіону, де взаємодіяли різні культури.

Отже, у своїх творах Самчук прагнув знайти вектори порозуміння між українцями та поляками, показуючи не лише конфлікти та соціальну нерівність, але й культурні та духовні зв'язки між народами. Він акцентував на необхідності діалогу, взаємної поваги та визнання історичних уроків як основи для мирного співіснування. Надихає на збереження культурної спадщини та формування відкритого, толерантного суспільства.

У контексті сьогодення «Волинь» нагадує нам про невичерпну здатність нації віднаходити в собі силу й оновлювати дух у найскладніших обставинах.

Так само, як автор своєю трилогією розкрив життєдайну сутність українців у непрості історичні періоди, сучасні події свідчать, що ця незламність залишається в ДНК українського народу, допомагаючи протистояти викликам і зберігати культурну ідентичність.

Список використаних джерел

1. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Літературознавство. Вип. 52: до 115-річчя від дня народження Уласа Самчука. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 195 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/23803>.
2. Самчук У. Волинь: роман у трьох частинах. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=224>.
3. Самчук У. На білому коні: спомини і враження. Вінніпег: Волинь, 2008. 251 с.
4. Український інститут національної пам'яті. Історичний календар: веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/20/1905-narodyvsya-ulas-samchuk-pysmennyk>.